Lýdia Marošiová

OBECNÝ HASIČSKÝ ZBOR V LIKAVKE[1]

Obecný hasičský zbor v Likavke (OHZ) je formou Dobrovoľného hasičského zboru (DHZ), základnej jednotky Dobrovoľnej požiarnej ochrany Slovenskej republiky (DPO SR).[2] Kým história DPO SR sa datuje od roku 1922, kedy vznikla Zemská hasičská jednota v Trenčíne, organizovaná činnosť likavských hasičov sa začala o viac ako desať rokov skôr. Likavský DHZ je jedným z 2 938 zborov, ktoré združujú 98 262 členov (www.dposr.sk).

1. CHARAKTERISTIKA ORGANIZÁCIE

DPO SR plní úlohy vyplývajúce zo *zákona č. 314/2001 Z. z. o ochrane pred požiarmi*, podľa ktorého je obec s viac ako 500 obyvateľmi (ak neexistuje dohoda s Hasičským a záchranným zborom) „povinná napríklad zriadiť obecný hasičský zbor na zdolávanie požiarov a vykonávanie záchranných prác pri živelných pohromách, zabezpečovať odbornú prípravu jej členov či vykonávať preventívno-výchovnú činnosť" (www.likavka.sk). Likavka podľa tohto zákona založila **Obecný hasičský zbor** (predtým Dobrovoľný verejný požiarny zbor), ktorý v roku 2005 oslávi 94. výročie svojho založenia.

Veliteľ OHZ v Likavke **Miroslav Brtko** (vyštudovaný právnik) v texte uverejnenom na internetovej stránke obce vysvetlil, že podľa *Vyhlášky Ministerstva vnútra SR č. 1691/2002* je OHZ zároveň jedným z druhov hasičských jednotiek na Slovensku. Jednotky majú svoje miesto v systéme štátnej správy na úseku ochrany pred požiarmi a v záchranárskej oblasti, ktorej najdôležitejšou zložkou je Hasičský a záchranný zbor. DPO SR je dotovaná štátom, OHZ obcou a darmi fyzických a právnických osôb.

Inými slovami, **štát má popri vlastných zložkách profesionálnych hasičov** (Okresné riaditeľstvo Hasičského a záchranného zboru v Ružomberku) **aj dobrovoľné hasičské zbory pozostávajúce zväčša z amatérskych hasičov** (Dobrovoľný hasičský zbor v Likavke). Dôvodom vzniku OHZ na Slovensku bola jednak zo zákona vyplývajúca povinnosť obce v oblasti požiarnej ochrany, a jednak tradícia dobrovoľných hasičských zborov na vidieku.[3]

2. HASIČSKÉ RODINY A TRADÍCIE

OHZ v Likavke má 57 členov, z toho 16 žien. Všetci sú obyvateľmi obce a väčšina pochádza z tzv. hasičských rodín, kde sa „hasičina" – ako hasičstvo zvyknú nazývať Likavčania – dedí z rodičov na deti.[4] *„Môj starý otec bol hasič, môj otec bol hasič, ja som hasič, obidvaja bratia sú hasiči, celá naša ulica sú hasiči od hora až dole..."* (**M. Brtko**).

OHZ má zaslúžilých členov – starších hasičov, ako aj aktívnych členov zo strednej a mladšej generácie. Piati majú vysokoškolské vzdelanie. Neformálnymi členmi hasičskej rodiny sú deti, pričom mládež vo veku od 15 do 18 rokov sa môže stať členom zboru so súhlasom zákonných zástupcov.[5]

Vladimír Roško, úradujúci 58-ročný starosta, sa ako *„rodený Likavčan"* vyjadril o hasičoch nasledujúco: *„S hasičstvom som sa prvýkrát stretol ako chlapec, keď som ich obdivoval pri zásahoch. Už vtedy mala Likavka vlastný hasičský zbor. Ako dieťa som ich pozoroval pri práci, kochal som sa a žiarili mi očká... Napriek tomu, že som Likavčan, a že som bol živé dieťa, orientoval som sa na iné veci, ale vždy som hasičom trochu závidel tú ich hrdosť, ale aj odovzdávanie remesla zo starého otca na vnuka, z otca na syna. Takto to funguje v Likavke."*

---

1 Likavka patrí k najstarším obciam na Liptove – začiatky osídlenia je možné sledovať už koncom 12. storočia. Obec patrí do okresu Ružomberok, má 2 988 obyvateľov.

2 „Dobrovoľná požiarna ochrana Slovenskej republiky je jednotným, účelovým, humánnym, politicky nezávislým dobrovoľným občianskym združením v súlade so *zákonom SNR č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov*" (**www.dposr.sk**). „Poslanie Dobrovoľnej požiarnej ochrany SR, počnúc dobrovoľnými požiarnymi zbormi až po republikovú organizáciu, je organizačnými, preventívnymi, zásahovými a ďalšími opatreniami napomáhať predchádzaniu požiarov a v prípade ich vzniku sa podieľať na ich rýchlej a úspešnej likvidácii **bez nároku na finančné ohodnotenie**" (**www.likavka.sk**).

3 Ako uviedla **Alena Milanová**, tajomníčka okresného výboru Dobrovoľnej požiarnej ochrany v Ružomberku, v okrese Ružomberok pôsobí 33 obecných hasičských zborov.

4 *„Najstaršie hasičské rodiny, ktoré si pamätám – Fajtovci, Rišovci, Domiterovci, Nemčekovci, Uhrínovci – majú takých 50 rokov, to už je celkom slušné. Teraz po nich nastúpili Lejkovci, Brtkovci, Kudličkovci, Roškovci, Haluškovci a Mastišovci"* (**Vladimír Roško**, starosta Likavky).

5 Táto veková kategória má podľa čl. 3 Hlava tretia Stanov DPO názov „hasičský dorast".

Hasiči v Likavke sa *„odjakživa“* organizovali na dobrovoľnej báze, pričom mali medzi sebou lídrov, ktorí viedli ostatných hasičov. *„Vlado s Robom – to sú tie duše... čo nás naháňajú, tak ako nás vychovávali...,“* uviedol **M. Brtko** na adresu vedúcich osobností DHZ – **Róberta Lejka** (predseda DHZ) a **Vladimíra Brtka** (vedúci detí v oblasti odborného výcviku). Obaja sú hasičmi nielen od útleho veku, ale aj z povolania.[6]

3. MIESTO MEDZI OSTATNÝMI ORGANIZÁCIAMI

„Hasiči často ani nevedia, že existuje nejaký zákon, ktorý prikazuje zriadiť obecný hasičský zbor. Starosta obce je rád, že má dobrovoľných hasičov, ktorí tento zákon plnia...“ (**M. Brtko**). Spôsob chápania dobrovoľnej služby v hasičskom zbore v Likavke a dlhá tradícia tejto služby ilustrujú spôsob, akým sa zvykové právo na slovenskom vidieku v 20. storočí udomácnilo ešte pred písaným právom. Túto skutočnosť potvrdil aj **M. Brtko**, ktorý uviedol, že *„hasiči tu boli dlho predtým ako vznikol zákon upravujúci požiarnu ochranu“* (parafr. – pozn. aut.). Takže aj v prípade, že Likavka by nemala zo zákona povinnosť udržiavať akcieschopný OHZ, hasiči by boli aktívni naďalej, hoci by pravdepodobne nedostávali väčšinu dotácií na technickú výbavu zbrojnice z verejných zdrojov obce a od DPO SR.

Starosta **V. Roško** označil organizáciu hasičov v obci za *jednotku.* Podľa jeho názoru, medzi voľnočasovými aktivitami hasičstvo jednoznačne dominuje, za ním nasledujú divadelníci, folklórny súbor, futbalový oddiel, turistika a tenis. Medzi hasičmi a futbalistami dokonca existuje určitá rivalita, čo z vlastnej skúsenosti potvrdil aj **Martin Mastiš** (člen OHZ).[7] Podľa **Petra Královenského**, ktorý sa od septembra podujal v DHZ pomáhať pri výcviku detí ako mladší asistent, hasiči nemajú v obci také dobré postavenie ako futbalisti alebo stolní tenisti. Futbal či stolný tenis má medzi mladými ľuďmi predsa len väčší cveng ako „hasičina“. Ako vyplynulo z jeho slov, obyvatelia obce sú skôr naklonení futbalu, o ktorom sa píše aj v regionálnych novinách, kým o hasičoch sa väčšinou píše iba v miestnom občasníku *Likavan.*

V Likavke sú činné aj záujmové združenia poľovníkov a zdravotne ťažko postihnutých, ďalej je tu Únia žien a Červený kríž. V roku 2004 pribudlo **občianske združenie Florián,** ktoré sa chce zamerať na systematickú prácu s deťmi v oblasti požiarnej ochrany a pestovanie hasičskej tradície v Likavke na vyššej úrovni ako doteraz. Zároveň je to príklad celkovej angažovanosti hasičov, ktorú mal starosta pravdepodobne na mysli, keď povedal, že *„hasiči nedriemu, sú aktívni“*. Založenie OZ, o ktoré sa pričinil veliteľ **M. Brtko**, vyjadruje záujem Likavčanov využiť občiansky priestor na autonómne finančné zabezpečenie aktivít súvisiacich s prácou s deťmi a výchovou budúcich hasičov. Želaním predstaviteľov OZ je napríklad zakúpenie *„mašiny s objemom 2 000 cm³“*, ktorá by im umožnila podávať špičkové výkony na hasičských súťažiach. Pre organizáciu by chceli odviesť 2 % z dane z príjmu a zabezpečiť podobný príspevok aj od ďalších fyzických a právnických osôb.

Podľa starostu, a nielen podľa neho, sú hasiči v obci vnímaní ako *„osobnosti..., autority v Likavke“*. Ľudia ich však zároveň vnímajú aj ako samozrejmosť, ak ide o požiare alebo iné organizačno-zabezpečovacie práce. Kým kedysi pri požiari pomáhali všetci, v súčasnosti ich na ulici postáva asi 50, ale nikto nepodá pomocnú ruku – vraj, *„na to sú hasiči,“* uviedol **M. Brtko**. Ľudia akoby zabúdali na to, že ide o **dobrovoľných hasičov**. Hasiči sú jednoducho súčasťou života v Likavke: *„Každý je nahraditeľný, ale čo sa nás týka, ľudia by sa už asi pýtali, prečo to zaniklo, prečo to nerobia hasiči, keď to robili dlhé roky. Už to berú tak, že to patrí k Likavke, že je to tak“* (**M. Mastiš**).

K viditeľnosti OHZ mimo okresu prispieva internetová stránka obce (www.likavka.sk/ohz). Tvorba jej obsahu je, samozrejme, ďalšou dobrovoľnou aktivitou tajomníka OHZ **Petra Brtku** a celej skupiny osôb. Pri tvorbe internetovej stránky o likavskej hasičskej histórii a súčasnosti sa inšpirovali inými známymi a aktívnymi OHZ na Slovensku.

4. VÝROČNÉ VALNÉ ZHROMAŽDENIE

Nezainteresovaný pozorovateľ sa v činnosti OHZ v Likavke zorientuje veľmi rýchlo, ak navštívi výročnú schôdzu, ktorá sa tradične koná v januárovú nedeľu. Na tohtoročnej schôdzi, ktorá sa konala 9. januára v budove miestnej požiarnej zbrojnice, likavskí hasiči bilancovali uplynulý rok.

Na schôdzi sa zúčastnilo 73 osôb: 40 členov OHZ, 25 mladých hasičov (deti a mládež) a osem hostí (starosta, riaditeľ miestnej základnej školy, učiteľka poverená vedením hasičského krúžku, delegát okresnej základnej organizácie DPO SR v Ružomberku a ďalší).[8] Súčasťou schôdze bolo slávnostné odovzdávanie cien,[9] diplomov a vecných

---

6 *„Deti sa premelú cez detské súťaže... ak zostávajú v obci aj v dospelosti, tak ostávajú hasičmi“* (**R. Kudlička**, referent OHZ pre mládež).

7 Rivalita spočíva najmä v regrutovaní detí, keďže dopĺňanie svojich radov – predovšetkým chlapcami – si želajú obidve organizácie. *„Lákali ma aj na futbal,“* spomínal na svoje detské časy **M. Mastiš** (27 rokov).

8 Údaje z prezenčnej listiny výskumníčke poskytol tajomník OHZ **P. Brtko.**

9 Išlo o ocenenia „za vernosť“ (30 rokov, 40 rokov služby), „za zásluhy“, „ocenenie starostu obce“ atď.

darov pre deti, ako aj symbolických odmien pre najaktívnejších „ťahúňov“. Atmosféru zomknutého života komunity dotváralo občerstvenie, ktoré sa podávalo v druhej, spoločenskej časti stretnutia. Výročná schôdza sa začala o tretej poobede a trvala až do večerných hodín.

4.1. AUTORKINE POZNÁMKY

Zhromaždenie Likavčanov malo množstvo špecifík. Napriek pomerne vysokému počtu účastníkov nemalo formálny charakter. V miestnosti o rozmeroch neveľkej triedy boli ľudia všetkých vekových kategórií, medzi dospelými prevažovali muži, zväčša v modrých hasičských uniformách. V miestnosti sa leskli sklenené vitríny plné pozlátených a sklenených pohárov, váz, medailí, cien a vyznamenaní, ktoré podčiarkovali rokmi budovanú kvalitu hasičského zboru. Uprostred nich pútala pozornosť majestátna vlajka OHZ.

Miestnosť zaplnili stoly a stoličky, pričom ich priestorové rozloženie zohľadňovalo vekové a statusové členenie prítomných. Prvý rad stolov obsadili prevažne veteráni, uniformovaní hasiči so šedivými vlasmi. Uprostred nich sedel tajomník OHZ, ktorý vynikal mladým a inteligentným vzhľadom, umocneným nenápadnými okuliarmi. Druhý rad stolov zaplnili najmä deti. Boli pekne farebne oblečené, ustavične si čosi šepotali, chichotali sa, ale nepôsobili rušivo. Keď im boli udelené diplomy a vecné dary, o zábavu s rukami bolo postarané. V treťom rade sedeli najmä mladí hasiči – dievčiny a mladíci, ktorí boli asi najhlučnejší. Dobrú náladu si vymieňali veľavravnými pohľadmi, smiali sa. Zvyšok stola obsadili hostia, mňa posadili vedľa starostu.

Schôdzu viedol veliteľ OHZ, tridsiatnik. Od prvého okamihu dodával zhromaždeniu náležitú vážnosť formálnym, ale vecným tónom. Najčastejšie vystupujúcim rečníkom bol predseda DHZ Likavka, ktorý zosobňoval všetky znaky miestnej široko uznávanej autority – mal okolo 50 rokov, oblečenú mal svetlomodrú košeľu, častejšie stál ako sedel, v ruke držal papiere, pri pohľade na ktoré si striedavo skladal a zakladal okuliare. Z jeho reči bolo cítiť skúsenosť s vystupovaním na verejnosti, ale tiež emócie vypovedajúce o osobnej zodpovednosti. Častejšie ako veliteľ vyzýval prítomných – najmä deti – aby boli trpezliví a utíšili sa.

K živším častiam schôdze patrila diskusia. V istej chvíli sa do nej zapojili dvaja bratia, ktorí mali približne 30 rokov. Prvý, ktorý bol v uniforme, vyjadril nespokojnosť s tým, že nie všetci členovia prišli v hasičských uniformách. Niekto poznamenal, že uniforma je mu malá. Druhý brat sa následne ospravedlnil, že hoci si ctí tradície a slávnostnosť valného zhromaždenia, neprišiel v uniforme, pretože jej má dosť päť dní v týždni v práci. Tlmočil zároveň požiadavku okolo sediacich mladých hasičov, ktorí sa vraj hanbili opýtať, či by aj oni nemohli dostať uniformu.

Oficiálna časť schôdze sa končila kultúrnym vystúpením – zaspievali dve malé dievčatá, ktoré na harmonike sprevádzala mama. Účinkujúce mali k „hasičine“ blízko, keďže pochádzali z rodiny referenta OHZ pre mládež. Zožali potlesk, pôvabná muzikantka sa trochu červenala, pohľadmi smerovala k rýchlemu úniku zo scény. Po vystúpení atmosféru oživili komentáre o rodinnej „kapele“, čím stretnutie plynulo prešlo do druhej, spoločenskej časti programu.

5. AKTIVITY LIKAVSKÝCH HASIČOV

5.1. KEBY ICH NEBOLO, VYHORELO BY POL DEDINY

Podľa informácií z internetovej stránky obce **vykonáva OHZ štyri základné činnosti: preventívnu, strojnú, brigádnickú a kultúrnu**. **Preventívna činnosť**, ktorú hasiči považujú za najdôležitejšiu, spočíva v preventívnych prehliadkach rodinných domov, obchodných systémov a malých prevádzok.[10] V rámci prevencie hasiči každoročne pripravujú tzv. miestne taktické cvičenia, aby testovali, resp. udržiavali akcieschopnosť hasičov pre prípad zásahov. K prevencii zaradili tiež výcvik detí a mládeže, t. j. mladých hasičov. **Strojná činnosť** spočíva v údržbe a kontrole hasičskej techniky a vozidla značky Avia, ako aj v údržbe a rekonštrukcii budovy zbrojnice. Tento druh činnosti kladie na hasičov zvýšené nároky jednak z časového hľadiska, a jednak z hľadiska technických znalostí a zručností. K **brigádnickej činnosti** patrí napríklad zabezpečenie a postavenie vianočného stromčeka pred kostol sv. Juraja v Likavke. **Kultúrna činnosť** spočíva v účasti na akciách Miestneho kultúrneho strediska, prípadne ďalších organizácií. Patrí sem aj každoročne celebrovaná svätá omša za živých a zosnulých hasičov, po ktorej sa hasiči už tradične schádzajú na slávnostnom zasadnutí v hasičskej zbrojnici.

---

[10] Sloganom OHZ je: „Požiarna prevencia predovšetkým!“ (www.likavka.sk/ohz).

Čo sa týka priamych zásahov OHZ v Likavke, **v roku 2004 horelo v obci sedemkrát a ku všetkým požiarom vyrazili miestni hasiči** (www.likavka.sk/ohz). Ak požiar zasiahne priestor v hustej zástavbe domov, je kľúčové, aby hasiči dorazili včas a v dostatočnom počte. Rozsahom menšie požiare vedia zvládnuť sami, pri väčších požiaroch však potrebujú pomoc profesionálnych hasičov a/alebo ich výkonnejšiu hasičskú techniku. V požiarnej ochrane sa však na „profesionálov" nemôžu plne spoliehať, pretože tí často vyrážajú len vo dvojici a bez pomoci dobrovoľných hasičov by požiar nedokázali tak efektívne uhasiť. Obe strany sa teda vzájomne potrebujú. **M. Brtko** je presvedčený, že *„keby takých ľudí nebolo, mohlo by to skončiť ako za starých čias, keď vyhorelo pol dediny."*

5.2. POMÁHAJÚ CELÝ ROK

Podľa **M. Mastiša** pomáhajú hasiči v Likavke celý rok. Mal tým na mysli aj usporiadateľské povinnosti v súvislosti s Detským folklórnym festivalom, ktorý sa tradične koná v prírodnom amfiteátri pod Likavským hradom (v lete sa uskutoční 30. ročník likavských slávností). Hasiči každoročne zabezpečujú reguláciu dopravy. V lete polievajú futbalové ihrisko, podľa potreby pomáhajú obecnému úradu, napríklad s realizáciou rôznych technických prác. Z pohľadu starostu predstavujú hasiči silný občiansky prúd, sú otvorení aj spolupráci s *nehasičmi*, záujmovými skupinami, disponujú vlastným know-how (napríklad odovzdávanie hasičskej tradície po celé desaťročia) a nemajú problém sa oň podeliť.

5.3. VYCHOVÁVAJÚ „HASIČSKÚ MLAĎ"[11]

Hasiči žijú s obcou. Pre deti je ich prítomnosť rovnako prirodzená, ako je viac-menej prirodzené, že deti hasičov sa stanú hasičmi. **V. Brtko** (58 rokov), ktorý priviedol k „hasičine" aj vnúčatá, v tejto súvislosti poznamenal: *„Keď idete do zbrojnice, tak to dieťa zoberiete so sebou. A ono, ak sa chytí..."* V podobnom duchu spomínal na svoje detské časy, keď ako chlapci trávili veľa času v spoločnosti (starých) otcov, pomáhali im v každej situácii, vrátane zásahov: *„Jój, to už keď sme boli chlapci a v Likavke horelo, a vtedy horievalo často, sme tam behali a pomáhali."* Skorú skúsenosť so zásahmi majú aj mladí hasiči. **Milan Lámoš** (23 rokov), pomocný detský vedúci, bol prvýkrát v akcii ako 14-ročný: *„Keď Čebrať horela, celá ulica bežala do hory. S lopatou sme obhadzovali horiaci dom, hasili sme aj vetvami..."*

Pojem „hasičská mládež" môže vyvolávať spomienky na dobu spred roku 1989. Výchova detí a mládeže k požiarnej ochrane bola počas komunistického režimu ideologizovaná, deti sa zúčastňovali na celoštátnej súťaži s názvom „Plameň".[12] Súťaž pretrvala až do súčasnosti, no deti sa na nej zúčastňujú dobrovoľne a pridali sa k nej aj ďalšie hasičské podujatia. Deti podstupujú odborný výcvik, merajú si hasičskú spôsobilosť na školskej, miestnej, regionálnej, štátnej, prípadne medzinárodnej úrovni (požiarny útok, prekážkový beh a pod.). Tieto aktivity by sa pravdepodobne neudomácnili ani v Likavke, keby sa v obci neudržiavala hasičská tradícia, úzke prepojenie miestnej základnej školy s OHZ, cirkvou a miestnym (katolíckym) kostolom.[13] *„Podstatné je, aby z mladých ľudí a detí boli už v útlom veku zanietení hasiči,"* vysvetlil **M. Brtko**. Pedagogické vedenie detí je kľúčom k naplneniu tohto cieľa. V Likavke sa medzi učiteľmi našlo niekoľko silných osobnosti, ktoré dobrovoľne pomáhali s výchovou a vzdelávaním mladých hasičov. *„Učiteľa mladých hasičov"* si likavskí hasiči odjakživa vyberali starostlivo. V súčasnosti je viac ako kedykoľvek predtým dôležité, aby išlo o učiteľa, ktorý má charizmu a zároveň je zapálený pre „hasičinu": *„Samozrejme, hocikto z učiteľov môže byť hasič, ale nie každý učiteľ má vzťah k hasičine"* (**M. Brtko**).

Takýmto učiteľom bol desať rokov aj **Rastislav Kudlička** (35 rokov), ktorý na ZŠ v Likavke učil telesnú výchovu a biológiu. Napriek odchodu zo školy zostal detským vedúcim a hasičskú prípravu považuje za športovú disciplínu, ktorá musí predovšetkým zaujať: *„Pre deti je to predovšetkým zábava. Musí to byť zábava, inak by to nerobili..."* Prvú generáciu hasičov už vychoval – v súčasnosti majú 17 – 18 rokov a prekvapujúco ide väčšinou o dievčatá. Hasičské detstvo, tréning a súťaže z nich urobili navonok nerozlučný tím dorasteniek a ako hasičky sa chystajú súťažiť aj za ženy. Hoci vychovávať ženy-hasičky nie je primárnym cieľom výchovných a vzdelávacích aktivít, pre dievčatá je to férová príležitosť vyniknúť v takomto športe. V prípade chlapcov i dievčat však zostáva cieľ nemenný: *„Cieľom nebolo vychovávať z dievčat hasičky alebo takých ľudí, ktorí by boli schopní hasiť horiaci dom, ale ľudí, ktorí môžu vytvárať komunitu, a ktorí pomôžu aj inou formou, keď treba... dobrých ľudí"* (**M. Brtko**).

Pracovať s deťmi však nie je jednoduché. Podľa niektorých oslovených hasičov sa s deťmi robí dlhodobo horšie. Zastaraná výstroj, ktorú deti používajú, hoci pre dobré športové výsledky by mala držať krok s vývojom, je len par-

---

[11] Citované podľa http://www.likavka.sk/clanky/c1014.htm.

[12] Nestorkou súťaže „Plameň", ktorá sa na Slovensku organizuje už 32 rokov, je Margita Streďanská. Ako učiteľka základnej školy v Nemčiciach, neskôr v Urminciach, sa stala známa úspechmi s detskými požiarnymi družstvami, ktoré viedla. Písala metodické materiály pre prácu s mladými požiarnikmi (Streďanský, 2004, s. 13).

[13] OHZ má na zástave vyšité poslanie, akýsi vyšší princíp, ktorým sa riadi: „Bohu na slávu, blížnemu na pomoc." Väčšina členov OHZ sú kresťania (katolíci) a zúčastňuje sa na bohoslužbách (ako však poznamenal **V. Brtko**, nie sú povinné). Podľa kresťanskej tradície miestny farár každoročne na sv. Floriána celebruje svätú omšu za zosnulých a živých hasičov. V stredoeurópskej katolíckej komunite je vychýrený aj prvý dobrovoľný hasičský zbor rehoľných bratov z Niepokalanowa v Poľsku, ktorý vznikol pred viac ako 70 rokmi (www.rytier.sk).

ciálny problém. Pri deťoch je potrebné meniť postupy a metódy práce: *„Deti sú stále deti, či sa s nimi robí lepšie, alebo horšie, to sa nedá posudzovať. Vo všeobecnosti platí, a to nielen pre hasičinu, že v školách sa horšie učí. Ale deti nie sú horšie"* (**R. Kudlička**). Likavské deti majú dlhodobo dobré športové výsledky.

Štafeta nie je len jednou zo súťažných disciplín hasičov. Štafetou možno nazvať aj metódu zabezpečenia kontinuity, odovzdávania hasičského remesla. Hasičom-seniorom v práci s deťmi vždy pomáhali mladí hasiči. Ich pomoc je vítaná z hľadiska poskytovania odborného výcviku a rozvíjania fyzickej kondície detí, a zároveň je spôsobom, ako sa deliť o zodpovednosť za odovzdávanie hasičského know-how. Ako uviedla 17-ročná **Daniela Halušková**, ktorá je mladou hasičkou od piatej triedy na základnej škole: *„Je to aj povinnosť, ale musí byť aj zábava."* Vedenie detí a mládeže k aktívnemu tráveniu voľného času a pod vedením starších hasičov je v obci vysoko hodnotené. Starosta sa netajil tým, že ostatní mladí netrávia čas tak užitočne.

Z vlastnej skúsenosti je **M. Brtko** presvedčený, že výcvikovo-vzdelávací program hasičov pri výchove detí a mládeže má širší význam. Vo svete, ktorý kladie dôraz na individuálne potreby a záujmy, sú skúsenosti získané v kolektíve podľa neho nenahraditeľné: *„Silná osobnosť a vynikajúci jednotlivec môže vyjsť len z takéhoto kolektívu. V ňom každý odovzdáva to, čo vie, tým druhým a jednotlivec sa viac pohne z miesta, keď vychádza z takého základu."*

5.4. OSTATNÉ FUNKCIE HASIČOV

OHZ v Likavke reprezentuje obec a v súťažiach nadregionálneho charakteru aj región. Uchováva historické dedičstvo likavských hasičov (napríklad prostredníctvom archivovania cenných artiklov hasičskej výbavy) a podieľa sa na živote obce. S hasičmi sa ráta pri každej väčšej udalosti – najmä z organizačného hľadiska – a hasiči obci pomoc neodmietnu: *„Predtým Ondrej i terajší starosta Roško nám vyjdú v ústrety vo všetkom, vážia si nás ako ľudí, ale aj ako organizáciu, ktorú musia podľa zákona dotovať..., ale my ich nesklameme, vždy sme ochotní spraviť, čo potrebujú"* (**R. Lejko**).

Vidiecky štýl života môže byť limitujúci z hľadiska kultúrneho, športového či spoločenského vyžitia. Ak je tomu tak aj v prípade Likavky, alebo lepšie povedané niektorých skupín jej obyvateľov, hasiči by k nim nemali patriť. Nejeden z oslovených hasičov hovoril o tomto koníčku ako o spôsobe relaxu, sebarealizácie, užitočného využitia voľného času či vytvárania dobrých medziľudských vzťahov, ktoré **M. Mastiš** nazval *peknými*.

Zaujímavým aspektom pôsobenia OHZ je výchova profesionálnych hasičov. Nejeden dobrovoľný hasič sa stal hasičom z povolania. V OHZ momentálne pôsobia traja. Podobné plány má aj jedno dievča z deviateho ročníka ZŠ v Likavke, ktoré si chce podať prihlášku na Strednú školu požiarnej ochrany Ministerstva vnútra SR v Žiline. Ďalší dobrovoľní hasiči navštevujú Odbornú školu Dobrovoľnej požiarnej ochrany SR v Martine. Takéto dobrovoľné vzdelávanie[14] má popri vzdelávacom a praktickom rozmere (napríklad popri získavaní zručností spojených s velením pri odstraňovaní následkov živelnej pohromy) aj rozmer sociálnej prestíže, ktorá v miestnej komunite stúpa získaním certifikátov z tejto školy.

Uvedené funkcie a aktivity OHZ v Likavke sú založené na dobrovoľníctve každého člena a členky. Hasičskej záľube – práci v zbore, ktorá je v mnohých smeroch zodpovedná – sa všetci venujú vo voľnom čase bez nároku na finančnú odmenu či protislužbu.

6. POŽIARNY ÚTOK – ŠPORTOVÁ DISCIPLÍNA I ZÁBAVA

OHZ v Likavke dosahuje dobré výsledky v hasičských súťažiach na úrovni okresu aj kraja. Najmä likavské deti patria dlhodobo k miestnej hasičskej elite, čo potvrdila aj **Alena Milanová**, riaditeľka Okresného výboru DPO SR v Ružomberku, ktorá organizuje súťaž „Plameň": *„Likavka – to sa nedá povedať..., oni sú dobrí sami o sebe."* Krajské kolo je v postupových rokoch (každý druhý rok) pre likavské družstvo detí už samozrejmosťou. V rokoch 1998 a 2000 dosiahli historický úspech – účasť na celoslovenskom finále „Plameňa", kde sa umiestnili na štvrtom mieste.

„Povýšili sme úspechy Likavky nielen v rámci okresu, ale dostali sme sa aj do krajského kola. Samozrejme, nie je to len moja zásluha, ale zásluha všetkých... vždy sme víťazi okresných kôl [v konkurencii približne 15 družstiev – pozn. aut.]. *Nebojím sa povedať, že v rámci Slovenska patríme medzi špičkové družstvá. Od roku 1993 sme sa z krajského kola nevrátili bez medaily a máme dve štvrté miesta v celoslovenskom kole"* (**R. Kudlička**).

„Deti majú najťažšiu súťaž," uviedla **A. Milanová**. Ich zručnosti sú v súťažiach preverované spolu s fyzickou zdatnosťou, teoretickými znalosťami a disciplínou: *„Musia 'čušať', za každé slovo majú trestné body."* Ako z vlastnej skúsenosti s prácou s deťmi i s členstvom v družstve veteránov uviedol **R. Kudlička,** *„deti sú šikovnejšie než ich vedúci. Musia byť. Špecializujú sa iba na určitý úsek, takže sú zručnejšie ako my, dospelí."*

---

[14] **A. Milanová** ako priama účastníčka školiaceho programu Odbornej školy DPO SR v Martine uviedla, že DPO SR hradí účastníkom školenia výdavky spojené s cestovným, ubytovaním a stravou. Účastník si musí počas školenia vziať voľno.

V súčasnosti má OHZ šesť súťažných družstiev – dve hasičské družstvá detí, zásahové družstvo mužov, družstvo dorasteniek, družstvo žien a družstvo civilnej ochrany. Dorastenky a dospelí sa umiestňujú v prvej päťke najlepších. V septembri 2004 však dosiahli výborný výsledok aj veteráni na Hasičskej nedeli hasičov Horného Liptova: „... Starí páni excelovali. Dosiahli dokonca lepší čas ako družstvo mužov a i v obrovskej konkurencii nakoniec dosiahli nádherné 2. miesto [z 28 družstiev – pozn. aut]“ (**www.likavka.sk/ohz**).[15]

Hasičské súťaže sú medzi hasičmi obľúbené. Zdanlivo jednoduchý výkon nepodmieňuje len ľudský faktor, ale aj technika. A keďže aj tá je už na úrovni porovnateľnej s inými OHZ v regióne, víťazstvo je vecou tímovej zohranosti, tvrdého tréningu, fyzickej kondície a zápalu pre vec. O zábavu je teda postarané. Súťaže, výnimočné výkony mladých hasičov, dorasteniek či veteránov sú pre Likavčanov často témami živých diskusií. Hasiči majú dokonca rezervované miesta aj v miestnom pohostinstve.

Za dobrými športovými výsledkami detí sa skrýva veľké úsilie odborných vedúcich (troch seniorov a troch juniorov), ale predovšetkým detí. *„Musia to mať v rukách,“* povedal **V. Brtko** o dôležitosti trénovať čo najviac s technikou, povrazmi. *„Nikdy sa to nenaučia, ak budú cvičiť len tak, bez vody,“* povedal **R. Lejko**. Deti trénujú od jesene do leta dvakrát týždenne dve hodiny. Podľa **P. Královenského** je družstvo naozaj *„silné, stabilné“* približne po troch – štyroch rokoch prípravy, keď sa súťažiaci v družstve naučia dôkladne plniť úlohy, pochopia silu kolektívu a naučia sa vzájomne si pomáhať, komunikovať pohľadmi. Vzťahy založené na spoločne prežitom hasičskom detstve, množstve skúseností a zážitkov robia z takýchto jednotlivcov nielen výnimočných tímových hráčov, ale tiež zapálených hasičov. Dvaja z oslovených hasičov, ktorí pracujú s deťmi, sa zhodli, že polovica detí pri hasičstve zostane aj v dospelosti.

Likavskí hasiči sa netaja športovými ambíciami: *„Keď ideme súťažiť, tak nie preto, aby sme sa zúčastnili, ale aby sme zvíťazili, pri najhoršom sa umiestnili do tretieho miesta, ale už to je pre nás takmer neprijateľné“* (**R. Lejko**). *„Naše deti sú veľmi dobré,“* uviedol veliteľ OHZ **M. Brtko** a dodal: *„Chceli by sme dosiahnuť ešte viac, vôľa by bola.“* Jeho slová potvrdil aj **R. Kudlička**: *„Potrebujem pre Likavku konečne získať medailu na majstrovstvách Slovenska. Príjemné by bolo dostať sa aj na majstrovstvá sveta.“*

7. MOTIVÁCIA

Z výpovedí respondentov a vyššie uvedenej analýzy vyplývajú viaceré dôvody, prečo sa ľudia venujú dobrovoľnej službe v hasičskom zbore. Samozrejme, niektorí odpovedali na otázky týkajúce sa motivácie podrobnejšie, iní hovorili viac o osobnej hasičskej histórii, ďalší hovorili o mentalite hasičov. Výpovede respondentov ovplyvnil vekový rozdiel, ako aj zameranie niektorých z nich viac na hasičstvo ako športovú disciplínu alebo na priamu akciu – záchranárstvo. Motívy uvedené na nasledujúcich riadkoch nepokrývajú celú šírku, majú skôr ilustratívny charakter.

7.1. MOTÍVY JEDNOTLIVCOV

Zuzanu Martonovú (18 rokov), ktorá je hasičkou od školských rokov a v súčasnosti súťaží za družstvo dorasteniek, pri výbere hasičského krúžku neovplyvnili rodičia, ale fakt, že krúžok navštevovali jej spolužiačky, deti zo susedstva: *„Keby hasičský krúžok nebol v Likavke, tak sa tomu určite nevenujem.“*

„Keď ujo Rasťo hovoril o tom, ako chodia na súťaže a ako ďaleko sa dostali, tak ma to nadchlo a chcela som tam ísť [do hasičského krúžku – pozn. aut.],“ odpovedala na otázku týkajúcu sa rozhodnutia navštevovať hasičský krúžok **Lucia Lacová** (18 rokov).

M. Mastiša (27 rokov), ktorý záľubu z detstva pretavil do profesie, fascinoval oheň. Hoci má denne dosť hasičstva v práci v meste, naďalej zostal dobrovoľným hasičom v Likavke.

V. Brtko (58 rokov) viedol menších hasičov už v mladosti a robí to nezištne dodnes. S odstupom rokov svoje motívy vysvetli nasledujúco: *„Vtedy to mladého človeka lákalo, lebo chcel niečo docieliť...“* Osobné ambície by však neuspokojili rokmi sa pravdepodobne meniace potreby, keby nestáli na pevných základoch: *„Hasičinu mám skutočne rád. Nevenujem sa iným koníčkom... Už som aj povedal, že sa na to vykašlem, ale človek príde a zas len robí.“*

Pre veliteľa OHZ **M. Brtka** (33 rokov) je koníčkom aj previerka pripravenosti, ktorou muži – hasiči z rôznych OHZ – každoročne merajú akcieschopnosť a fyzickú prípravu a preverujú aj stav techniky. Pozitívne zážitky, o ktorých hovoril, sú nepochybne dôvodom zotrvať v dobrovoľnej službe obci.

---

[15] Zaujímavosťou je vek veteránov (za veterána sa považuje muž nad 35 rokov), ako aj rodový princíp vytvárania dievčenských a chlapčenských družstiev – ak je z desiatich detí jeden chlapec, družstvo sa kvalifikuje ako chlapčenské.

Odborník na pedagogické vedenie detí **R. Kudlička** (35 rokov) spomenul záväzok voči osobnostiam OHZ, Likavke, ako aj deťom, s ktorými dosahuje výborné výsledky za hranicami Liptova. Udržať túto latku sa pre neho stalo vecou osobnej prestíže.

Dorastenky, ktoré sa venujú hasičstvu ako športovej disciplíne, vkladajú do prípravy energiu s cieľom obstáť v súťaži, presadiť sa. Hoci majú z času na čas problémy s dochádzkou na tréningy, *„na súťaž ideme vždy všetci,"* uviedla **Zuzana,** dlhoročná kapitánka družstva.

7.2. MOTÍVY SKUPINY

Podľa starostu, ktorý celý život žije v komunite, ktorej súčasťou boli desaťročia aj hasiči, to Likavčania robia jednoznačne *„z lásky ku koníčku"*. Čo sa týka motivácie detí, **P. Královenský**, ktorý s nimi niekoľko mesiacov pracuje ako pomocný tréner, uviedol: *„Na začiatku je to zábava a šport, potom sa u nich prebudí akási potreba pomáhať druhým."* O vlastných dôvodoch sa mu hovorilo ťažšie, no za vysvetlenie sa dá považovať aj nasledujúci výrok: *„Keď to človek robí toľko rokov, prečo by sa toho mal vzdať? Dá sa povedať, že tým žije."*

Veliteľ **M. Brtko** v tejto súvislosti pridal niekoľko vlastných postrehov: *„Kto by takéto veci robil zadarmo? My všetci tam chodíme len preto, že sme dobrá partia, pokecáme si, zájdeme* [do miestneho pohostinstva – pozn. aut.] *občas na pivo. Ale verím tomu, že v ľuďoch je to vžité, že sa nezamýšľajú nad tým, prečo to robia od malička."* A hoci súťaž je jedna vec a skutočný zásah, pri ktorom ako veliteľ nesmie chýbať, druhá – na otázku, či aj on súťaží, bez váhania a s nasadením v hlase odpovedal: *„Samozrejme."*

7.3. SOCIOLOGICKO-ETNOLOGICKÝ PODTEXT MOTÍVOV

Udržiavanie tradícií a schopnosti zasiahnuť v prípade požiaru či živelnej katastrofy, ako aj dosahovanie úspešných športových výsledkov stojí na hasičstvu oddaných Likavčanoch. Vyššie popísaný stav DHZ je výsledkom spleti rodinných a komunitných väzieb, vidieckeho štýlu života a vyznávania kresťanských hodnôt (pomoc blížnemu, úcta k starším, šanca pre nápravu). Tieto väzby tiež vysvetľujú motívy, ktoré v individuálnej rovine nemajú takú výpovednú hodnotu. Optikou 21. storočia, ktorá vychádza z mestskej sociokultúrnej skúsenosti, môže mať hasičstvo na vidieku dva významy: praktický a symbolický.

1. Praktickým významom je ochrana majetku a života – zručnosť, ktorá je povinnou výbavou profesionálov zo Záchranného a hasičského zboru. Napriek tomu, že v prípade dobrovoľných hasičov nejde o povinnosť, títo dobrovoľne podstupujú výcvik. Ten si dlhodobo vyžaduje nemalé úsilie pri nadobúdaní a udržiavaní potrebných zručností a znalostí, ako aj pri rozvíjaní povahových čŕt budúcich hasičov (zodpovednosť, rozvaha, vytrvalosť, sebazaradenie, zmysel pre disciplínu a pod.) už v detskom veku.
2. Symbolickým významom je tradičný štýl komunitného života na vidieku, ktorý je odjakživa založený na spolčovaní sa na základe spoločných záujmov. Hasiči v Likavke sú príkladom enormne pestrého rozsahu funkcií – od preventívnej, výchovnej a vzdelávacej, cez športovú, spoločenskú a náboženskú, až po kultúrnu, tradície udržiavajúcu, svojpomocnú a do istej miery aj politickú. Prirodzene, miestni obyvatelia inklinujú k praktizovaniu rituálov súvisiacich s požiarnou ochranou v rôznej miere, ale napriek tomu hasičov podporujú, pripisujú im spoločenské uznanie a rešpektujú ich. Z tohto dôvodu im tiež bez strachu zverujú deti na hasičský výcvik, ktorý je do veľkej miery aj „duchovným" výcvikom. Fenomén stále prítomných a aktívnych hasičov prehlbuje u Likavčanov zmysel pre lokálpatriotizmus, hodnotu hasičského – a v širšom význame kultúrneho – dedičstva uchovávaného pre ďalšie generácie.

8. OBEŤ A ODMENA[16]

„Za celý život je to nespočetné množstvo hodín obetovaných napríklad výcviku mladých či haseniu požiarov," uviedol **M. Brtko**. Jeho ujo, **V. Brtko,** vyjadril inými slovami to isté: *„Zaberie to hrozne moc času." „Samozrejme, stojí ma to osobný čas, nejaké financie, možno nejaké drobnosti ako odmeny pre deti – žuvačky na súťaži. To sa ale neposudzuje, že čo za to. To je ako s rybami. Kúpite si rybársky lístok a chodíte na ryby, ale na konci roka sa nepozeráte, či sa to oplatilo, alebo nie"* (**R. Kudlička**).

[16] Táto téma sa v prostredí likavských hasičov skúmala najťažšie. Oslovení respondenti mali oveľa bližšie k rozprávaniu o tom, čo a ako robia, ako o tom, prečo to robia a čo z toho majú. Pri otázkach na túto tému boli všetci respondenti príznačne skromní (s výnimkou dorasteniek sa rozhovory s respondentmi viedli individuálne – pozn. aut.), z ich výpovedí akoby žiarila čistota úmyslov a pokora, ktorá nepochybne vyplýva z prostredia veriacich kresťanov, za aké sa Likavka považuje.

Vyššie citované myšlienky dopĺňa výrok **P. Královenského**, ktorý považuje čas strávený s deťmi v hasičskom krúžku za kvalitnú náhradu sledovania televízie: *„To, že som sa od októbra zúčastňoval na tréningoch, bol môj voľný čas. Kľudne som mohol sedieť doma pred telkou, ale lepšie som urobil, že som sa išiel vyblázniť s deťmi.“*

Viacerí oslovení členovia OHZ spomenuli, že na „hasičské účely“ používajú osobné autá bez nároku na preplatenie benzínu. Hasiči vo vyššom veku spomínali akési nervové vypätie pri práci s deťmi a mladými ľuďmi, ktorí vraj majú menší rešpekt k autorite „učiteľa“ než v minulosti.

Systém odmeňovania funguje vo vekovo zmiešanom spoločenstve na rodinnom princípe. Odmeny sú vecné aj symbolické. Deti a mládež príležitostne dostávajú maličkosti – vecné darčeky, sladkosti, raz do roka nechýbajú slová uznania vo forme diplomov od OHZ. Dospelí hasiči odmenu nespájajú s materiálnymi darmi. Raz do roka zvyknú najaktívnejší členovia dostať od starostu symbolickú finančnú odmenu, jeho slovami *„všimné“*. Uznanie vedia hasiči oceniť, šíria ho medzi všetkých členov. Ide o akýsi širší ďakovací mechanizmus, v ktorom nechýba poďakovanie manželkám za podporu a pochopenie manželov pri plnení hasičských povinností. Navyše sa objavuje aj princíp tzv. recipročnej prospešnosti: *„My sa tiež zabavíme. Pri deťoch sa uvoľníme, zabeháme si – zahráme sa s nimi“* (**M. Lámoš**). *„Obec nám dopraje dosť. Starosta, či už súčasný, alebo minulý, vie oceniť našu prácu (zbrojnica sa rekonštruovala, náklady hradili oni, ale všetko sme robili svojpomocne) a výsledky. Neočakávam žiadne ocenenia. Stačí, že som v partii dobrých ľudí, že si rozumieme, alebo že zaznie siréna a zídeme sa... To, že so mnou rátajú, mi úplne stačí“* (**P. Královenský**). *„Keď sa pozriem na vitríny v požiarnej zbrojnici, poviem si: Toto je môj život“* (**R. Lejko**). *„Mne stačí, keď nám kňaz na omši na svätého Floriána poďakuje za prácu. To človeku stačí na celý rok a má z toho dobrý pocit. Nemusí za to dostať absolútne nič“* (**M. Brtko**).

Ten mi pomohol – táto veta zaznie vždy, keď hasiči pomôžu niektorej z likavských rodín v priamej akcii. Nejeden z oslovených hasičov zažil takýto dobrý pocit.

Likavskí hasiči majú súťaživého ducha a nechýba im snaha vždy získať výborné umiestnenie. S takouto odmenou sa spája aj športová symbolika – pohár a diplom, ktorými podľa tradície dopĺňajú bohatú zbierku trofejí v požiarnej zbrojnici.

Inou formou odmeny sú uniformy.[17] Tie majú svoj význam pri pravidelných rituáloch, akými sú valné zhromaždenie, Deň sv. Floriána, rozlúčka so zosnulými hasičmi alebo miestnymi autoritami a pod. Cvičné uniformy majú dokonca aj deti a dorastenky. Osobitný význam pripisovali viacerí mladí hasiči spoločnému úboru s názvom „OHZ Likavka“. Vyhovuje im takýto spôsob prezentácie družstva aj Likavky, potvrdzuje ich štábnu kultúru, pocit prestíže, povzbudzuje k lepším výkonom. Nechýbali ani vyjadrenia o hrdosti, ktorú pri nosení úboru pociťujú.

9. (NE)PREŽIJÚ LIKAVSKÍ HASIČI?

Vo svetle vyššie uvedeného textu sa ponúka otázka, či sa likavským hasičom podarí prežiť najbližšiu dekádu a či priestor pre dobrovoľnú pomoc komunite, výchovu detí ku kresťanským hodnotám a úcte k miestnym tradíciám využijú tak ako počas uplynulých 90 rokov. *„Neviem si predstaviť, že by som s tým skončila,“* uviedla 17-ročná **Daniela**. Spolu s mladým, vzdelaným a oduševneným veliteľom môžu byť jej slová vierohodným prísľubom do budúcnosti, najmä keď za nimi stoja *„všeobecné hodnoty, ktoré platili pred sto rokmi a budú platiť aj o sto rokov“* (**M. Brtko**).

ZDROJE DÁT

Publikácie a články

Streďanský, F.: *Nový Florián i memoriál*. Požiarnik, č. 11, november 2004, roč. LXXX, s. 13.

Likavan (občasník), jún 2004.

Požiarnik (mesačník Dobrovoľnej požiarnej ochrany SR), č. 10, október 2004, roč. LXXX.

Internetové stránky

www.likavka.sk

www.dposr.sk

www.hazz.sk

www.rytier.sk

[17] Doteraz ich zaobstarávalo OHZ vďaka podpore Obecného úradu v Likavke.

Respondenti

1. Róbert Lejko – predseda DHZ (v Likavke totožného z OHZ), toho času dôchodca, bývalý zamestnanec Okresného riaditeľstva Hasičského a záchranného zboru v Ružomberku, hodnosť: nadpráporčík – technik strojník
2. Miroslav Brtko – veliteľ OHZ v Likavke a podpredseda DHZ Likavka, predseda Predstavenstva OZ Florián, štátny zamestnanec v Žiline
3. Vladimír Brtko – pokladník OHZ a vedúci detí v oblasti odborného výcviku, zamestnanec Okresného riaditeľstva Hasičského a záchranného zboru v Ružomberku, hodnosť: nadpráporčík – hasič záchranár špecialista
4. Daniela Halušková – členka družstva dorasteniek OHZ, študentka 3. ročníka Strednej odbornej školy chemickej v Ružomberku
5. Peter Královenský – člen OHZ, vedúci skupiny detí, pilčík (SZČO)
6. Rastislav Kudlička – referent OHZ pre mládež, manažér súkromnej firmy v Liptovskom Mikuláši
7. Lucia Lacová – členka družstva dorasteniek OHZ, študentka 4. ročníka Strednej odbornej školy zdravotnej v Ružomberku
8. Milan Lámoš – člen OHZ, vedúci skupiny detí, pilčík (SZČO)
9. Alena Milanová – riaditeľka Okresného výboru DPO SR v Ružomberku, predsedníčka DHZ v Ludrovej
10. Zuzana Martonová – členka družstva dorasteniek OHZ, študentka 4. ročníka Strednej odbornej školy zdravotnej v Ružomberku
11. Martin Mastiš – člen OHZ, zamestnanec Okresného riaditeľstva Hasičského a záchranného zboru v Ružomberku, hodnosť: poručík – hasič záchranár špecialista
12. Vladimír Roško – starosta obce Likavka